

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**Навчально-науковий інститут публічного управління
та державної служби
Кафедра парламентаризму**

В.А.ГОШОВСЬКА, Л.І.ДАНИЛЕНКО

ОСНОВИ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

для здобувачів вищої освіти спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»

Ступінь вищої освіти -
«Бакалавр»

Освітньо-професійна програма-
«Європейські та євроатлантичні управлінські
студії
(денна форма навчання)

УДК 328:342.53

Рецензенти:

Дудко І.Д., д.політ.н., проф., професор кафедри парламентаризму
(КНУ імені Тараса Шевченка)

Васильєва О.І., д.н. з держ.упр., професор, професор кафедри менеджменту та публічного управління
(Державний податковий університет)

*Рекомендовано до друку вченою радою ННІ публічного
управління та державної служби КНУ імені Тараса
Шевченка (протокол № 15 від 30 червня 2026 р.)*

Гошовська В.А., Даниленко Л.І. Основи парламентаризму: навчально-методичний комплекс дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які навчаються за ОПП «Європейські та євроатлантичні управлінські студії» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» (денна форма навчання). К.: ННІ ПУДС КНУ імені Тараса Шевченка, 2026. 46 с.

Навчально-методичний комплекс дисципліни «Основи парламентаризму» підготовлено для здобувачів вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр» за освітньо-професійною програмою «Європейські та євроатлантичні управлінські студії (денна форма навчання).

Навчально-методичний комплекс дисципліни «Основи парламентаризму» містить робочу програму, тези до лекцій, завдання до семінарських, практичних занять та для самостійної роботи студентів, зразки завдань для проміжного контролю та екзаменаційного білету, список рекомендованої літератури.

ЗМІСТ

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
ВСТУП	5
МЕТА, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	5
СПІВВІДНОШЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ІЗ ДИСЦИПЛІНИ З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ	6
СХЕМА ФОРМУВАННЯ ОЦІНКИ. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	11
СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ, СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ. РОЗПОДІЛ АКАДЕМІЧНОГО ЧАСУ	12
ПРОГРАМА КУРСУ	13
ПЛАНІ ЛЕКЦІЙ	17
РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДО ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	19
ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	22
РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	36
ТЕСТ ДЛЯ ПРОМІЖНОГО КОНТРОЛЮ	36
ЗРАЗОК ЗАЛІКОВОГО БІЛЕТУ	40
ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ З ДИСЦИПЛІНИ	41
ОСНОВНІ ТЕРМІНИ	41
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	44

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань	281 «Публічне управління та адміністрування»
Спеціальність	281 «Публічне управління та адміністрування»
Освітньо-професійна програма	Європейські та євроатлантичні управлінські студії
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Курс	1
Семестр	1-2
ECTS	6
Кількість кредитів	6
Кількість годин	180
Кількість розділів	2
Характер дисципліни	основна
Лекції (год.)	32
Семінарські	46
Практичні	-
Самостійна робота	102
Вид підсумкового контролю	іспит

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Основи парламентаризму» освітньо-професійної програми «Європейські та євроатлантичні управлінські студії» спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» має важливе значення для підготовки фахівців у сфері публічного управління, орієнтується на сучасні наукові досягнення в галузі публічного управління та адміністрування, зокрема, у сфері парламентаризму та парламентської діяльності, що розробляється упродовж останніх років представниками Наукової школи вітчизняного парламентаризму у НАДУ при Президентів України (2009-2021 рр.) та у КНУ імені Тараса Шевченка (з 2021 року – по теперішній час).

Навчальна дисципліна передбачає отримання здобувачами освіти поглиблених знань про сутність, методологію та технології парламентських процесів і процедур в Україні та в міжнародній практиці парламентської діяльності, формування нових знань, умінь і навичок організації експертного, консультаційного та аналітичного супроводу з метою забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень у сфері публічного управління та адміністрування, а також проведення наукових досліджень у зазначеному напрямі.

Навчально-методичний комплекс дисципліни містить програму курсу, плани лекційних, семінарських і практичних занять, методичні рекомендації до проведення семінарських занять, завдання для самостійної роботи, питання до іспиту, приклади оформлення модульної контрольної роботи, перелік термінів з дисципліни, список рекомендованої літератури.

МЕТА, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Мета дисципліни – опанування теорією і практикою парламентаризму як складної, багатокомпонентної, комплексної системи державного управління, яка постійно розвивається і впливає на ефективність державної влади, має свої особливості й умови функціонування та розвитку.

Вимоги до вибору навчальної дисципліни:

1. Знати: історію української держави та основи культурних, політичних, соціальних, економічних процесів, які відбуваються на рівні держави та територіальної громади; теоретичні положення та основи державотворення і демократії; основні нормативно-правові акти та положення законодавства у сфері публічного управління; структуру й особливості функціонування парламенту як головного і єдиного законодавчого представницького органу державної влади; права й обов'язки громадян в демократичній державі.

2. Вміти: використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства в

організації суспільно-політичних і управлінських процесів; розробляти конкретні заходи щодо вдосконалення діяльності представницьких органів державної влади та представницьких органів місцевого самоврядування в умовах демократичного транзиту; застосовувати сучасний теоретико-методологічний інструментарій для аналізу комплексу проблем, що виникають у процесі забезпечення та розвитку демократичних засад державотворення.

3. Володіти: навичками публічної комунікації та методами аналізу й оцінювання програм сталого розвитку; методами використання фахових джерел у сфері публічного управління та адміністрування; методами аналізу, синтезу та обробки статистичних, соціологічних та інших даних.

Анотація навчальної дисципліни.

Навчальна дисципліна «Основи парламентаризму» має міжгалузевий і комплексний характер, формує професійні знання для галузі публічного управління та адміністрування у здобувачів вищої освіти, є обов'язковим компонентом освітньої програми «Європейські та євроатлантичні управлінські студії».

Надає студентам базові знання щодо основ публічного управління та адміністрування; законів, принципів, механізмів і технологій парламентаризму як особливої системи публічного управління; розкриває теоретико-методологічну основу парламентаризму (теорія та історія парламентаризму, класичні теорії парламентаризму, становлення сучасного парламентаризму в Україні), суб'єкти й об'єкти парламентської діяльності (Європарламент, національні парламенти, інші представницькі органи державної влади, представницькі органи місцевого самоврядування, парламентар), інструменти парламентської діяльності (закони, регламенти, функції, форми, методи, технології), культуру парламентської діяльності (міжпарламентська, парламентська, внутрішньо-парламентська); сприяє розвитку здібностей щодо критичного аналізу політико-управлінських рішень та знань щодо алгоритмів їх впровадження; передбачає формування здатності реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Навчальна дисципліна «Основи парламентаризму» включає такі теми:

Тема 1. Парламентаризм та парламентська діяльність : сутність, історія виникнення.

Тема 2. Теорія парламентаризму: проблеми та перспективи .

Тема 3. Парламентаризм як науковий напрям галузі знань “Державне управління”, спеціальність, навчальна дисципліна.

Тема 4. Історія зародження парламентаризму та виникнення парламентів.

Тема 5. Класичні теорії парламентаризму.

Тема 6. Сучасні парламенти: класифікація, структура, організація.

Тема 7. Принципи формування постійних і спеціальних комітетів (комісій)

Тема 8. Моделі парламентської опозиції та робота коаліцій.

Тема 9. Представницька влада: історичні аспекти формування та

функціонування на території України.

Тема 10. Становлення представницької влади на українських землях під впливом іноземних держав.

Тема 11. Формування в Україні органів радянської державності.

Тема 12. Становлення сучасного парламентаризму в Україні.

Завдання (навчальні цілі):

Згідно з вимогами Стандарту вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти дисципліна «Основи публічного управління» забезпечує набуття здобувачами освіти наступних компетентностей:

Назва компетентності	Код компетентності
<i>Загальні компетентності</i>	
Здатність вчитися та оволодіти сучасними знаннями	ЗК1
Здатність критично оцінювати й переосмислювати накопичений досвід	ЗК2
Здатність адаптуватися до нових ситуацій	ЗК3
Здатність організовувати свою діяльність, працювати автономно та у команді	ЗК4
Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми	ЗК8
Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово	ЗК10
Здатність здійснювати комунікацію, виходячи із цілей спілкування та конкретної ситуації	ЗК11
Навички міжособистісної взаємодії	ЗК12
Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності)	ЗК13
<i>Спеціальні (фахові) компетентності</i>	
Здатність до соціальної взаємодії, до співробітництва й розв'язання конфліктів	ФК1
Здатність забезпечувати належний рівень вироблення та використання управлінських продуктів, послуг чи процесів	ФК2
Здатність забезпечувати дотримання нормативно-правових та морально-етичних норм поведінки	ФК3
Здатність використовувати систему електронного документообігу.	ФК5
Здатність впроваджувати інноваційні технології.	ФК9
Здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування	ФК10
Здатність у складі робочої групи проводити прикладні дослідження в сфері публічного управління та адміністрування.	ФК11

Результати навчання:

Результат навчання (1. Знати; 2. Вміти; 3. Комунікація; 4. Автономність та відповідальність)		Форми та методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати історію та теорію основ парламентаризму	Лекції, семінари, самостійна робота	Контрольні роботи, опитування, самостійні завдання, аналітичне завдання, презентації, залік	7
1.2	Знати історичні форми парламенту та парламентаризму	Лекції, семінари, самостійна робота		7
1.3	Знати про унікамералізм та бікамералізм	Лекції, семінари, самостійна робота		7
1.4	Знати принципи та правові основи діяльності парламентів	Лекції, семінари, самостійна робота		7
2.1	Вміти інтерпретувати інформацію щодо функціонування парламентів в Україні і світі	Лекції, семінари, самостійна робота		9
2.2.	Вміти використовувати аналітичні й статистичні методи обробки інформації	Лекції, семінари, самостійна робота	Контрольні роботи, опитування, самостійні завдання, аналітичне завдання, презентації, іспит	9
2.3	Вміти працювати з національними і міжнародними базами даних	Лекції, семінари, самостійна робота		9
3.1	Здатність вести дискусію, аргументовано обґрунтовувати власні думки щодо функціонування парламенту як суб'єкта публічного управління суспільним розвитком	Лекції, семінари, самостійна робота	Презентація, дискусія, опитування	10
3.2.	Здатність презентувати результати аналітичного дослідження щодо ролі і призначення парламенту в системі публічного управління	Лекції, семінари, самостійна робота		10
	автономність та відповідальність: продемонструвати розуміння особистої відповідальності за професійні та/або управлінські рішення чи надані пропозиції/рекомендації, які можуть впливати на розуміння особливостей парламентаризму і парламентської діяльності в Україні, функціонування українського парламенту			
4.1	Обґрунтування впливу парламентаризму на демократичний розвиток держави, зокрема вітчизняного	Семінари, індивідуальна самостійна робота	Індивідуальні завдання, самостійні завдання,	10
4.2	Дослідження практичних аспектів	Семінари,	контрольні	15

Результат навчання (1. Знати; 2. Вміти; 3. Комунікація; 4. Автономність та відповідальність)		Форми та методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
	парламентаризму як суспільно-політичного й публічно-управлінського явища	індивідуальна самостійна робота	роботи, іспит	

СПІВВІДНОШЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ІЗ ДИСЦИПЛІНИ ІЗ ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання	Результати навчання дисципліни										
	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	4.1	4.2
ПРН1. Використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства	+	+	+			+		+	+		
ПРН2. Застосовувати норми та правила професійного спілкування українською мовою							+	+	+	+	
ПРН4. Знати основи парламентаризму	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН5. Знати структуру та особливості функціонування сфери публічного управління та адміністрування	+	+	+	+							
ПРН7. Знати стандарти, принципи та норми діяльності у сфері публічного управління та адміністрування			+	+		+		+	+	+	+
ПРН8. Знати основні нормативно-правові акти та положення законодавства у сфері публічного управління та адміністрування				+			+			+	+
ПРН9. Уміти організовувати та брати участь у волонтерських/культурноосвітніх/спортивних								+		+	+

х проектах, спрямованих на формування здорового способу життя / активної громадянської позиції											
ПРН13. Уміти здійснювати пошук та узагальнення інформації, робити висновки і формулювати рекомендації в межах своєї компетенції						+	+				+
ПРН16. Використовувати методи аналізу та оцінювання програм сталого розвитку						+	+		+		+
ПРН17. Уміти коригувати професійну діяльність у випадку зміни вихідних умов						+	+	+			
ПРН19. Використовувати дані статистичної звітності, обліку та спеціальних досліджень у професійній діяльності						+	+	+		+	+

СХЕМА ФОРМУВАННЯ ОЦІНКИ. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Форми оцінювання здобувачів освіти:

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, що передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема оцінювання теоретичної підготовки – результати навчання (знання 1.1 – 1.4), що складає 28 % від загальної оцінки за семестр та оцінювання практичної підготовки – результати навчання (вміння 2.1 – 2.3; комунікація 3.1 – 3.2; автономія 4.1 – 4.2), що складає 72 % загальної оцінки за семестр.

– семестрове оцінювання (MAX – 60 балів / MIN – 36 балів):

1. Усне опитування, дискусія (ПРН1; 2.1-2.4; 3) – 6 балів / 4 бали;
2. Модульна контрольна робота (2 МКР, по 5 балів макс. кожна) (ПРН 1; 2.1-2.4) – 10 балів / 6 балів;
3. Індивідуальні завдання (ПРН 3; 4) – 20 балів / 12 балів;
4. Самостійна робота (ПРН 1; 2; 3; 4) – 24 бали / 14 балів.

Перескладання семестрового контролю з метою покращення позитивної оцінки не допускається.

– заключне оцінювання (MAX – 40 балів / MIN – 24 балів): формою заключного оцінювання є іспит. Формою проведення іспиту є письмова робота із завданнями різного рівня складності. У письмовій роботі оцінюються результати навчання 1.1 – 1.3; 2.1 – 2.4; 3.1 – 3.2; 4.1 – 4.3. Максимальна кількість балів, яка може бути отримана студентом під час іспиту, становить 40 балів.

– підсумкове оцінювання: підсумкова оцінка визначається як сума оцінок (балів) за всіма успішно оціненими результатами навчання під час семестру (оцінки нижче мінімального порогового рівня до підсумкової оцінки не додаються) та оцінки, отриманої під час іспиту. Максимальна кількість балів, яка може бути отримана студентом, становить 100 балів.

Семестрове оцінювання: оцінювання здійснюється впродовж семестру усіх видів робіт, включаючи усне опитування, дискурс, тестування, письмову перевірку та самостійну роботу.

1. Модуль 1: опитування, виконання індивідуальних та самостійних завдань, модульна контрольна робота (Min. – 12 балів, Max.-20 балів).

2. Модуль 2: опитування, виконання індивідуальних та самостійних завдань, модульна контрольна робота (Min. – 12 балів, Max.-20 балів).

3. Модуль 3: опитування, виконання індивідуальних та самостійних завдань, модульна контрольна робота (Min. – 12 балів, Max.-20 балів).

4. іспит: у форматі тесту (Min. – 24 балів, Max.- 40 балів).

	ЗМ1	ЗМ2	ЗМ3	Іспит	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	12	12	12	24	60
<i>Максимум</i>	20	20	20	40	100

Студент не допускається до іспиту, якщо під час семестру набрав менше 48 балів. Для допуску до іспиту обов'язковим є виконання індивідуальної роботи, самостійних завдань та написання контрольних робіт.

Шкала відповідності:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно з можливістю повторного складання / Fail	0-59

Організація оцінювання:

Семестрове оцінювання таких видів робіт, як: дискусії, опитування, розв'язування задач, тестування, контрольні роботи здійснюються під час занять, які відбуваються за розкладом.

Самостійна робота здобувача освіти полягає в систематичному опрацюванні нормативно-законодавчих актів та звітів про оцінку рівня нормативно-правового забезпечення парламентської діяльності в Україні. Засвоєний матеріал підлягає перевірці на кожному практичному занятті у

формі усного опитування, або у вигляді коротких письмових робіт.

Відпрацювання пропущених занять здійснюється шляхом виконання здобувачем освіти додаткових завдань з дисципліни.

У випадку виникнення додаткових питань та складних ситуацій під час навчального процесу, їх вирішення здійснюється з посиланням на засади Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ, СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ. РОЗПОДІЛ АКАДЕМІЧНОГО ЧАСУ

Структура навчальної дисципліни. У навчальній дисципліні передбачено три змістових частини. Перша частина навчальної дисципліни присвячена вступу до спеціальності «Публічне управління та адміністрування» та структурі парламентаризму як системи публічного управління. Друга частина – теорії та історії парламентаризму. Третя частина – становленню вітчизняного парламентаризму в сучасних умовах євроінтеграції України у світовий та європейський простір. Завершується дисципліна іспитом у формі надання письмових відповідей на білети до іспиту.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ				
1	Тема 1. Парламентаризм та парламентська діяльність : сутність, історія виникнення Лекція 1. Сутність парламентаризму та парламентської діяльності. Лекція 2. Історія виникнення понять “парламент” та “парламентаризм”.	2		
1.1	Семінар 1. Історичні форми парламенту та парламентаризму		2	2
1.2	Семінар 2. Правові основи діяльності парламенті		2	2
2	Тема 2. Теорія парламентаризму: проблеми та перспективи Лекція 3. Теорія парламентаризму в роботах класиків політичної думки та сучасних учених	2		
2.1	Семінар 3. Ідеї бікамералізму у політичній теорії		2	2
2.2	Семінар 4. Роль і призначення парламентів. Парламентська діяльність: поняття та сутність		2	2
3	Тема 3. Парламентаризм як науковий напрям галузі знань “Державне управління”, спеціальність, навчальна дисципліна Лекція 4. Парламентаризм - галузь наукових знань	2		
	Модульна контрольна робота 1			1
Змістовий модуль 2. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ				

4	Тема 4. Історія зародження парламентаризму та виникнення парламентів	2		
4.1	Передісторія парламентаризму. Етапи розвитку парламентаризму		2	2
5	Тема 5. Класичні теорії парламентаризму	2		
5.1	Концепції парламентаризму (британські, американські, французькі)		2	2
6	Тема 6. Сучасні парламенти: класифікація, структура, організація	2		
6.1	Типи, моделі, види парламентів		2	2
6.2	різновиди парламентів та способи їх формування, керівництво парламентом		2	2
7	Тема 7. Принципи формування постійних і спеціальних комітетів (комісій)	2		
7.1	Основні елементи внутрішньої будови парламентів та форми їх організації		2	2
8	Тема 8. Моделі парламентської опозиції та робота коаліцій	2		
8.1	Вестмінстерська та Континентально-європейська моделі парламентської опозиції; форми коаліцій		2	2
	<i>Модульна контрольна робота 2</i>			1
	<i>Проміжний контроль</i>			2
	<i>1й семестр</i>	16	20	24
Змістовий модуль 3.				
СТАНОВЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ				
9	Тема 9. Представницька влада: історичні аспекти формування та функціонування на території України	4		4
9.1	Дослідження витоків вітчизняного парламентаризму		2	4
9.2	Історичні аспекти формування та функціонування представницької влади на території України		2	4
10	Тема 10. Становлення представницької влади на українських землях під впливом іноземних держав	4		4
10.1	Представницькі органи влади на території Великого князівства Литовського		2	4
10.2	Українські землі в складі Речі Посполитої. Сеймикова активність		2	4
10.3	Перехід України під протекторат російського царя. Козацька Генеральна рада та Гетьманат		2	4
10.4	Владні інституції на українських землях за часів Російської імперії. Державна дума Російської імперії.		2	4
10.5	Традиції українського парламентаризму за часів Австрійської імперії та Австро-Угорського союзу		2	4
10.6	Центральна Рада та Генеральний Секретаріат		2	4
10.7	Становлення владних інституцій у державі П.Скоропадського. Відродження УНР. Директорія		2	4
11	Тема 11. Формування в Україні органів радянської державності	4		4
11.1	Вищі органи влади в Україні в 1919–1937 рр. Верховна Рада УРСР		2	4
12	Тема 12. Становлення сучасного парламентаризму в Україні	4		4
12.1	Проголошення незалежності України		2	6
12.2	Політичні реформи в незалежній Україні		2	6
12.3	Зміна моделей виборчих систем		2	6
	<i>Модульна контрольна робота 3</i>			2

	<i>Іспит</i>			2
	<i>2й семестр</i>	16	26	78
	ВСЬОГО	32	46	102

Загальний обсяг – 180 год., в тому числі:

- лекції – 32 год.;
- семінари – 46 год.;
- самостійна робота – 102 год.

ПРОГРАМА КУРСУ

Змістовна частина 1. Вступ до спеціальності

Тема 1. Парламентаризм та парламентська діяльність : сутність, історія виникнення.

Сутність парламентаризму та парламентської діяльності. Основні підходи до визначення базових понять, історія їх виникнення Сучасні погляди представників Наукової школи вітчизняного парламентаризму на сутність і структуру парламентаризму як складової системи публічного управління.

Сутнісні складові парламентаризму (політичні і суспільні інститути держави та інститути демократії) та їх характеристики (представництво і законотворчість, розмежування гілок влади, народовладдя, законність).

Парламент - базова організаційна структура парламентаризму. Історичні форми парламенту та парламентаризму. Правові основи діяльності парламентів та їх види.

Тема 2. Теорія парламентаризму: проблеми та перспективи.

Теорія парламентаризму в роботах класиків політичної думки та сучасних учених зі сфери публічного управління та адміністрування. Класичні теорії парламентаризму (конституціоналізм, утилітаризм). Сучасні теорії парламентаризму (неолібералізм, бікеміралізм). Концепція вільного депутатського мандату Е.Сієса та специфіка її застосування у вітчизняній парламентській практиці. Сучасні погляди науковців на народне представництво і представницьку демократію. Роль і призначення парламентів.

Тема 3. Парламентаризм як науковий напрям галузі знань “Державне управління” та спеціальності «Публічне управління та адміністрування».

Парламентаризм - галузь наукових знань, інтегративна навчальна дисципліна, яка включає галузі права, політології, публічного управління. Науковий апарат дослідження парламентаризму включає об’єкт, предмет, завдання дослідження та тенденції розвитку в Україні, що перебуває в сучасних євроінтеграційних умовах.

Змістовна частина 2. Теорія та історія парламентаризму

Тема 4. Історія зародження парламентаризму та виникнення парламентів.

Принцип розподілу влади Передісторія та базові засади парламентаризму. Еволюція розвитку парламентаризму. Виникнення парламентів.

Тема 5. Класичні теорії парламентаризму.

Концепції парламентаризму (британські, американські, французькі).

Наукові підходи до парламентаризму в системі публічного управління представників наукової школи вітчизняного парламентаризму КНУ імені Тараса Шевченка.

Принципи деліберативної (учасницької) демократії та їх реалізація в сучасних умовах розвитку парламентів, зокрема, Верховної ради України, в умовах євроінтеграції.

Тема 6. Сучасні парламенти: класифікація, структура, організація.

Типи, моделі, види парламентів різновиди парламентів та способи їх формування, керівництво парламентом. Управлінські процеси і процедури у парламентській діяльності. Проблеми професійності парламенту.

Тема 7. Принципи формування постійних і спеціальних комітетів (комісій).

Основні елементи внутрішньої будови парламентів та форми їх організації. Завдання і повноваження постійних та спеціальних комітетів (комісій) парламенту. Внутрішньофракційне структурування парламентів. Управління внутрішніми структурами парламентів та їх взаємодія між собою та із зарубіжними парламентами.

Тема 8. Моделі парламентської опозиції та робота коаліцій

Вестмінстерська та Континентально-європейська моделі парламентської опозиції; форми коаліцій. Форми парламентської коаліції. Особливості взаємодії парламентської коаліції й опозиції, їх роль у формуванні уряду. Правові аспекти функціонування парламентської опозиції і коаліції в державах ЄС та в Україні.

Змістовна частина 3. Становлення вітчизняного парламентаризму

Тема 9. Представницька влада: історичні аспекти формування та функціонування на території України.

Представницькі органи влади – сутність та особливості діяльності. Дослідження витоків вітчизняного парламентаризму. Історичні аспекти формування та функціонування представницької влади на території України. Особливості діяльності представницьких органів влади державного та місцевого рівня управління. Суб'єкти управління представницькими органами влади. Роль політичних лідерів у їх діяльності.

Тема 10. Становлення представницької влади на українських землях під впливом іноземних держав.

Представницькі органи влади на території Великого князівства Литовського. Українські землі в складі Речі Посполитої. Сеймикова активність. Перехід України під протекторат російського царя. Козацька Генеральна рада та Гетьманат Владні інституції на українських землях за часів Російської імперії. Державна дума Російської імперії. Традиції українського парламентаризму за часів Австрійської імперії та Австро-Угорського союзу. Центральна Рада та Генеральний Секретаріат.

Становлення владних інституцій у державі П.Скоропадського. Відродження УНР. Директорія.

Тема 11. Формування в Україні органів радянської державності

Вищі органи влади в Україні в 1919–1937 рр. Верховна Рада УРСР. Голови Верховної Ради УРСР а їх роль у демократичному розвитку держави.

Тема 12. Становлення сучасного парламентаризму в Україні .

Проголошення незалежності України. Верховна Рада України.

Політичні реформи в незалежній Україні.

Зміна моделей виборчих систем.

ПЛАНИ ЛЕКЦІЙ

Змістовна частина 1.

Лекція 1. Сутність парламентаризму та парламентської діяльності.

Мета заняття: розкрити основні підходи до визначення понять «парламентаризм», та «парламентська діяльність».

План:

1. Основні підходи до визначення поняття «парламентаризм». Ідеї представників Наукової школи вітчизняного парламентаризму на сутність поняття «парламентаризм».
2. Складові парламентаризму - політичні і суспільні інститути держави та інститути демократії. Їх взаємозалежність.
3. Сутнісні характеристики парламентаризму – представництво і законотворчість, розмежування гілок влади, народовладдя, законність.
4. Парламент - базова організаційна структура парламентаризму. Види парламентів.

Лекція 2. Історія виникнення понять “парламент” та “парламентаризм”.

Мета заняття: розглянути концепції демократії, що вплинули на виникнення парламентів у різні історичні періоди.

План:

1. Історичні періоди розвитку парламентаризму: від античності до сучасності
2. Антична (пряма) демократія.
3. Середньовічна (представницька) демократія.
4. Нова доба (плебесцетарна демократія).
5. Сучасна деліберативна демократія.

Лекція 3. Теорія парламентаризму в роботах класиків політичної думки та сучасних учених

Мета заняття: розглянути ідеї конституціоналізму, утилітаризму, народного представництва, неолібералізму, бікемералізму в теорії парламентаризму.

План:

1. Класичні теорії парламентаризму (конституціоналізм, утилітаризм).

2. Сучасні теорії парламентаризму (неолібералізм, бікеміралізм).
3. Концепція вільного депутатського мандату Е.Сієса.
4. Сучасні погляди науковців на народне представництво та представницьку демократію.

Лекція 4. Парламентаризм - галузь наукових знань

Мета заняття: ознайомити з науковим апаратом дослідження парламентаризму як нового наукового напрямку в теорії публічного управління та адміністрування.

План:

1. Парламентаризм – міжгалузевий науковий напрям складного суспільно-політичного явища
2. Об'єкт та предмет дослідження парламентаризму у системі публічного управління.
3. Основні завдання дослідження парламентаризму та напрями їх реалізації в публічному управлінні.
4. Сучасні тенденції розвитку вітчизняного парламентаризму в умовах євроінтеграції.

Змістовна частина 2

Тема 5. Історія зародження парламентаризму та виникнення парламентів.

Мета заняття: розкрити історичні етапи зародження парламентаризму та визначити чинники виникнення парламентів як органів державної влади у її структурі.

План:

1. Принцип розподілу влади – чинник виникнення парламентаризму.
2. Еволюція розвитку парламентаризму.
3. Історія виникнення парламентів Британії, Франції, США, України).
4. Історія виникнення Верховної Ради України.

Лекція 6. Концепції парламентаризму

Мета заняття: розкрити зміст класичних та сучасних концепцій парламентаризму.

План:

1. Концепції парламентаризму (британські, американські, французькі).
2. Наукові підходи до парламентаризму в системі публічного управління представників Наукової школи вітчизняного парламентаризму КНУ імені Тараса Шевченка.
3. Принципи деліберативної (учасницької) демократії та їх реалізація в сучасних умовах розвитку парламентів, зокрема, Верховної Ради України, в умовах євроінтеграції.
4. Проблеми формування компетентного парламенту.

Лекція 7. Сучасні парламенти: класифікація, структура, організація

Мета заняття: проаналізувати структуру організації парламентів різних типів та розглянути основні структурні елементи парламенту.

План:

1. Типи, моделі, види парламентів.
2. Різновиди парламентів та способи їх формування.
3. Керівництво парламентом.
4. Управлінські процеси у парламентській діяльності.

Лекція 8. Принципи формування постійних і спеціальних комітетів (комісій)

Мета заняття: проаналізувати структуру парламенту та розглянути основні завдання в роботі його постійних і спеціальних комісій

План:

1. Основні елементи внутрішньої будови парламентів та форми їх організації
2. Завдання і повноваження постійних та спеціальних комітетів (комісій) парламенту.
3. Особливості взаємодії структурних підрозділів парламентів (внутрішня та зовнішня).
4. Умови функціонування та розвитку структурних підрозділів парламенту та управління ними.

Лекція 9. Моделі парламентської опозиції та робота коаліцій

Мета заняття: проаналізувати діяльність парламентської опозиції та розглянути основні завдання в роботі коаліцій

План:

1. Вестмінстерська та Континентально-європейська моделі парламентської опозиції.
2. Форми парламентської коаліції.
3. Особливості взаємодії парламентської коаліції й опозиції. Їх роль у формуванні уряду.
4. Правові аспекти функціонування парламентської опозиції і коаліції в державах ЄС та в Україні.

Змістовна частина 3.

Лекція 10. Представницька влада: історичні аспекти формування та функціонування на території України.

Мета заняття: розглянути представницьку владу як системне явище у структурі державного управління в Україні та визначити основні завдання її органів та їх керівників.

План:

1. Представницькі органи влади – сутність та особливості діяльності.
2. Історичні етапи формування представницьких органів влади на території України: Представницькі органи влади на території Великого князівства Литовського. Українські землі в складі Речі Посполитої. Сеймикова активність. Перехід України під протекторат російського царя. Козацька Генеральна рада та Гетьманат. Владні інституції на українських землях за часів Російської імперії. Державна дума Російської імперії. Традиції українського парламентаризму за часів Австрійської імперії та Австро-Угорського союзу. Центральна Рада та Генеральний Секретаріат. Становлення владних інституцій у державі П.Скоропадського. Відродження УНР. Директорія.
3. Особливості діяльності представницьких органів влади державного та місцевого рівнів управління.
4. Суб'єкти управління представницькими органами влади. Роль політичних лідерів у їх діяльності.

Лекція 11. Формування в Україні органів радянської державності

Мета заняття: розкрити особливості формування органів радянської державності в Україні.

План:

1. Формування радянської влади на території України. Радянська державність.
2. Вищі органи влади в Україні в 1919–1937 рр.
3. Верховна Рада УРСР та особливості її роботи.
4. Керівники Верховної Ради України та їх роль в історії розвитку незалежності держави.

Лекція 12. Становлення сучасного парламентаризму в Україні

Мета заняття: розкрити суть та значення сучасного парламентаризму в Україні, проаналізувати стан та перспективи розвитку.

План:

1. Проголошення незалежності України.
2. Верховна Рада України: конституційний вимір.
3. Політичні реформи в незалежній Україні.
4. Зміна моделей виборчих систем в Україні.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Планування занять відбувається згідно з вимогами навчального плану підготовки здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Європейські та євроатлантичні управлінські студії».

Семінарське заняття – навчальне заняття у формі колективного обговорення наперед визначених викладачем питань, доповідей, рефератів, завдань, есе тощо. Воно спрямовано на поглиблення та систематизацію знань здобувачів освіти, організацію та підвищення рівня автономності їх самостійної пізнавальної діяльності, формування оціночних суджень. На кожному семінарському занятті викладач оцінює якість виконання здобувачами освіти завдань, їх виступи, активність, уміння формулювати та відстоювати свою позицію тощо.

Як правило, семінарські заняття проводять з однією академічною групою. У випадку незначної кількості здобувачів освіти в академічних групах допускається зведення на семінарському занятті двох і більше академічних груп (сукупна кількість у зведеній групі не має перевищувати 30 осіб).

Плануючи семінарські заняття з дисципліни, слід враховувати їх призначення:

- закріплення, поглиблення, розширення знань здобувачів освіти, отриманих під час лекцій;
- формування вміння постановки і рішення інтелектуальних завдань і проблем;
- удосконалення здібностей по аргументації здобувачами освіти своєї точки зору, а також по доведенню і спростуванню інших суджень;
- демонстрація здобувачами освіти досягнутого рівня теоретичної підготовки;
- формування вміння й навички самостійної роботи з різним джерелами (монографії, наукові статті, Інтернет-ресурси органів публічної влади тощо).

Завдання семінарського заняття:

Семінарські заняття виконують такі основні функції (відповідно формулюють дидактичні цілі заняття: навчальну, виховну, розвивальну):

- навчальну – поглиблення, конкретизацію, систематизацію знань, засвоєних під час лекційних занять та у процесі самостійної підготовки до семінару;
- розвивальну – розвиток логічного мислення здобувачів освіти, набуття ними умінь працювати з різними літературними джерелами, формування умінь і навичок аналізу фактів, явищ, проблем тощо;
- виховну – патріотичне виховання, виховання політичної культури і мислення, прищеплення інтересу до вивчення конкретної дисципліни та до фаху, формування потреби здорового способу життя тощо;
- діагностично-корекційну – контроль за якістю засвоєння здобувачами освіти навчального матеріалу, виявлення прогалин його засвоєнні та їх

подолання.

Особливості семінару:

- активна участь самих здобувачів освіти у з'ясуванні сутності проблем, питань, що були винесені на розгляд;

- викладач надає здобувачам освіти можливість вільно висловлюватися під час розгляду питань, що винесені на обговорення, допомагає їм вірно будувати свої міркування;

- така навчальна мета семінару вимагає, щоб здобувачі освіти були добре підготовлені до заняття;

- якщо здобувачі освіти не підготовлені до заняття, то семінарське заняття перетворюється у фронтальну бесіду (викладач задає питання, здобувачі освіти відповідають на них).

Структура семінарського заняття:

організаційна частина – допомагає мобілізувати здобувачів освіти до навчання; активізувати їхню увагу; створити робочу атмосферу для проведення заняття; містить привітання викладача зі здобувачами освіти, виявлення відсутніх, перевірку підготовленості до заняття;

мотивація та стимулювання навчальної діяльності – передбачає формування потреби вивчення конкретного навчального матеріалу, повідомлення теми, мети та завдань. Мотивації сприяє чітке усвідомлення його мети, що полягає у досягненні кінцевого, запланованого результату спільної діяльності викладача й здобувачів освіти;

обговорення навчальних питань семінару – полягає в обговоренні й керуванні процесом розгляду основних питань семінару відповідно до обраного виду і методики його проведення. Викладач має подбати про поетапне обговорення, сприймання, розуміння, закріплення і застосування здобувачами освіти вивченої навчальної інформації;

діагностика правильності засвоєння здобувачами освіти знань – допомагає викладачеві та здобувачам освіти з'ясувати причину нерозуміння певного елемента змісту навчальної інформації, невміння чи помилковості виконання інтелектуальної або практичної дії. Здійснюється за допомогою серії оперативних короточасних контрольних робіт (письмових, графічних, практичних), усних фронтальних опитувань, тренінгу тощо), з використанням комп'ютерної техніки;

підбиття підсумків заняття – передбачає коротке повідомлення про виконання запланованої мети, завдань заняття (аналіз того, що було розглянуто, мотивацію діяльності групи і окремих здобувачів освіти, оцінювання їхньої роботи);

повідомлення завдань на наступне семінарське заняття – містить пояснення щодо змісту питань, які розглядатимуться на наступному семінарському занятті.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовна частина 1.

Семінарське заняття 1. Історичні форми парламенту та парламентаризму

План заняття:

1. Сутність парламентаризму та парламентської діяльності.
2. Сучасні погляди представників Наукової школи вітчизняного парламентаризму на сутність і структуру парламентаризму як складової системи публічного управління.
3. Історичні форми парламенту та парламентаризму.
4. Правові основи діяльності парламентів та їх види.

Навчальна мета: розкрити основні підходи до розуміння історичних форм організації парламенту і парламентаризму.

Завдання 1. Проаналізуйте сутність поняття «парламентаризм».

Завдання 2. Розкрийте складові парламентаризму.

Завдання 3. Визначте роль парламенту у системі парламентаризму.

Запитання для контролю знань:

1. Що таке парламентаризм?
2. Яка відмінність між парламентаризмом і парламентом?
3. Чому парламентаризм слід розглядати у системі публічного управління?

Рекомендована література: 1-3.

Семінарське заняття 2. Правові основи діяльності парламенту.

План заняття:

1. Конституційні засади парламентаризму та функціонування парламенту.
2. Роль і призначення парламентів.
3. Основи народного представництва і представницької демократії.
4. Чинне законодавство у сфері парламентаризму.

Навчальна мета: розкрити основні підходи до розуміння базових принципів та правових засад діяльності парламентів.

Завдання 1. Проаналізуйте нормативно-правові акти, що регулюють парламентську діяльність.

Завдання 2. Охарактеризуйте головних суб'єктів парламентської діяльності та визначте їх функції.

Завдання 3. Розкрийте роль Конституції України у забезпеченні парламентсько-

президентської форми правління в держав.

Запитання для контролю знань:

4. В чому полягає сутність парламентської діяльності?
5. Хто виступає головними учасниками парламентської діяльності?
6. Що означає народне представництво і представницька демократія?

Рекомендована література: 16-21.

Семінарське заняття 3. Ідеї бікамералізму у політичній теорії

План заняття:

1. Теорія парламентаризму в роботах класиків політичної думки та сучасних учених зі сфери публічного управління та адміністрування.
2. Класичні теорії парламентаризму (конституціоналізм, утилітаризм).
3. Сучасні теорії парламентаризму (неолібералізм, бікеміралізм).
4. Концепція вільного депутатського мандату Е.Сієса та специфіка її застосування у вітчизняній парламентській практиці.

Навчальна мета: розкрити основні підходи до розуміння ідей унікамералізму та бікамералізму.

Завдання 1. Проаналізуйте класичні теорії парламентаризму.

Завдання 2. Охарактеризуйте сутність концепції вільного депутатського мандату Е.Сієса.

Завдання 3. Визначте вплив класичних концепцій парламентаризму на розвиток демократії у світі.

Запитання для контролю знань:

7. Які класичні теорії парламентаризму спрямовані на розвиток демократії?
8. Хто є автором концепції вільного депутатського мандату?
9. Навіщо потрібно знати класичні теорії парламентаризму?

Рекомендована література: 1-5.

Семінарське заняття 4. Роль і призначення парламентів

План заняття:

1. Парламент - базова організаційна структура парламентаризму.
2. Історичні форми парламенту та парламентаризму.
3. Правові основи діяльності парламентів та їх види.
4. Роль парламенту в системі публічного управління.

Навчальна мета: вміти інтерпретувати інформацію щодо функціонування парламентів.

Завдання 1. Проаналізуйте роль парламенту у системі влади.

Завдання 2. Охарактеризуйте будову парламенту.

Завдання 3. Розкрийте функції парламенту.

Запитання для контролю знань:

10. Яку роль відіграє парламент у системі публічної влади?

11. Які правові засади діяльності парламенту?

12. Які історичні форми парламенту стали традиційними?

Рекомендована література: 1-8.

Змістовна частина 2.

Семінарське заняття 5. Передісторія парламентаризму. Етапи розвитку парламентаризму

План заняття:

1. Історія зародження парламентаризму та виникнення парламентів.

2. Принцип розподілу влади

3. Передісторія та базові засади парламентаризму.

4. Еволюція розвитку парламентаризму. Виникнення парламентів сучасного типу.

Навчальна мета: вміти використовувати аналітичні й статистичні методи обробки інформації про історію парламентаризму та характеризувати його етапи.

Завдання 1. Розкрийте сутність принципу розподілу влади.

Завдання 2. Охарактеризуйте етапи історії зародження парламентаризму та виникнення парламентів.

Завдання 3. Розкрийте базові засади парламентаризму та визначте в них місце демократії.

Запитання для контролю знань:

13. Які принципи є базовими для формування парламентаризму?

14. Навіщо потрібно створювати парламенти?

15. Які бувають парламенти?

Рекомендована література: 1-3.

Семінарське заняття 6. Концепції парламентаризму (британські, американські, французькі)

План заняття:

1. Концепції парламентаризму (британські, американські, французькі).

2. Наукові підходи до парламентаризму в системі публічного управління представників Наукової школи вітчизняного парламентаризму КНУ імені Тараса

Шевченка.

3. Принципи деліберативної (учасницької) демократії.

4. Реалізація демократичних принципів в роботі парламентів країн-учасниць ЄС та у Верховної Ради України.

Навчальна мета: вміти працювати з національними і міжнародними базами даних щодо існування різних концепцій парламентаризму.

Завдання 1. Розкрийте сутність британської концепції парламентаризму.

Завдання 2. Розкрийте сутність американської концепції парламентаризму.

Завдання 3. Розкрийте сутність французької концепції парламентаризму.

Запитання для контролю знань:

16. Які демократичні принципи перемагають в роботі парламентів країн-учасниць ЄС та у Верховної Ради України?

17. Які базові принципи деліберативної (учасницької) демократії? В

Рекомендована література: 1-3; 8.

Семінарське заняття 7. Типи, моделі, види парламентів

План заняття:

1. Типи, моделі, види парламентів.

2. Різновиди парламентів та способи їх формування,

3. Управлінські процеси у діяльності парламенту.

4. Парламентські процедури.

Навчальна мета: здатність аргументовано обґрунтовувати власні думки щодо типів, моделей та видів парламентів.

Завдання 1. Проаналізуйте типи, моделі та види парламентів.

Завдання 2. Охарактеризуйте парламентські процедури.

Завдання 3. Розкрийте сутність управлінських процесів у діяльності парламенту.

Запитання для контролю знань:

18. Які існують типи парламентів?

19. Яка модель парламенту реалізована в Україні?

20. В чому полягає сутність управлінського процесу, здійснюваного парламентом?

Рекомендована література: 1-3.

Семінарське заняття 8. Різновиди парламентів та способи їх формування, керівництво парламентом

План заняття:

1. Різновиди парламентів.
2. Способи формування парламентів.
3. Керівництво парламентом.
4. Професійність парламенту.

Навчальна мета: здатність презентувати результати аналітичного дослідження щодо різновидів парламентів та способів їх формування і керівництва.

Завдання 1. Проаналізуйте різновиди парламентів.

Завдання 2. Охарактеризуйте способи формування парламентів.

Завдання 3. Розкрийте роль керівництва парламентом у прийнятті політико-управлінських рішень.

Запитання для контролю знань:

21. Які способи формування парламентів?
22. Хто керує парламентом?
23. Яка роль парламентарів у роботі парламентів?

Рекомендована література: 1-8.

Семінарське заняття 9. Основні елементи внутрішньої будови парламентів та форми їх організації

План заняття:

1. Основні елементи внутрішньої будови парламентів, форми їх організації.
2. Завдання і повноваження постійних та спеціальних комітетів (комісій) парламенту.
3. Внутрішньофракційне структурування парламентів.
4. Управління внутрішніми структурами парламентів та їх взаємодія між собою і з зарубіжними парламентами.

Навчальна мета: вміти презентувати результати дослідження практичних аспектів парламентаризму як суспільно-політичного й публічно-управлінського явища, зокрема щодо його внутрішньої будови.

Завдання 1. Проаналізуйте внутрішньофракційне структурування парламентів у незалежній Україні.

Завдання 2. Охарактеризуйте завдання і повноваження постійних та спеціальних комітетів (комісій) парламенту.

Завдання 3. Розкрийте особливості внутрішньої будови парламенту й управління ним.

Запитання для контролю знань:

24. Які структурні елементи включає в себе парламент?
25. Яка роль спікера парламенту?
26. Які завдання виконують парламентські комітети (комісії)?

Рекомендована література: 1-3; 12.

Семінарське заняття 10. Вестмінстерська та Континентально-європейська моделі парламентської опозиції; форми коаліцій

План заняття:

1. Вестмінстерська та Континентально-європейська моделі парламентської опозиції.
2. Форми парламентської коаліції.
3. Особливості взаємодії парламентської коаліції й опозиції, їх роль у формуванні уряду.
4. Правові аспекти функціонування парламентської опозиції і коаліції в державах ЄС та в Україні.

Навчальна мета: вміти використовувати аналітичні й статистичні методи обробки інформації для порівняння моделей парламентської опозиції та коаліції.

Завдання 1. Проаналізуйте Вестмінстерську та Континентально-європейську моделі парламентської опозиції.

Завдання 2. Охарактеризуйте роль і форми парламентської коаліції.

Завдання 3. Розкрийте правові аспекти функціонування парламентської опозиції і коаліції в державах ЄС та в Україні.

Запитання для контролю знань:

27. Що означає поняття «парламентська опозиція», «парламентська коаліція»?
28. Яка модель парламентської опозиції діє в парламенті України?
29. Яка модель парламентської коаліції діє в парламенті України?

Рекомендована література: 1-3; 12-15.

Змістовна частина 3.

Семінарське заняття 11. Дослідження витоків вітчизняного парламентаризму.

План заняття:

1. Представницькі органи влади – сутність та особливості їх діяльності.
2. Особливості діяльності представницьких органів влади державного та місцевого рівня управління.

3. Суб'єкти управління представницькими органами влади. Роль політичних лідерів у їх діяльності.

Навчальна мета: розкрити основні підходи до розуміння витоків вітчизняного парламентаризму.

Завдання 1. Розкрийте сутність та особливості формування і діяльності представницьких органів влади.

Завдання 2. Визначте суб'єктів управління представницькими органами влади та їх роль у публічному управлінні.

Запитання для контролю знань:

- 30. Які органи влади називають представницькими?
- 31. Як вони формуються і функціонують?
- 32. Хто є суб'єктами управління представницькими органами влади?

Рекомендована література: 1-3.

Семінарське заняття 12. Історичні аспекти формування та функціонування представницької влади на території України

План заняття:

- 1. Історичні аспекти формування та функціонування представницької влади на території України.
- 2. Роль народного представництва у формуванні представницької влади.
- 3. Основні суб'єкти виборчого права.

Навчальна мета: розкрити основні підходи до розуміння історичних форм функціонування представницької влади на території України.

Завдання 1. Охарактеризуйте історичні аспекти формування та функціонування представницької влади на території України.

Завдання 2. Охарактеризуйте розвиток виборчого права в Україні.

Завдання 3. Розкрийте сутність принципу народного представництва та його еволюцію.

Запитання для контролю знань:

- 33. Яку роль відіграє принцип народного представництва у формуванні представницької влади в державі?
- 34. Хто виступає основними суб'єктами виборчого права?

Рекомендована література: 1-3.

Семінарське заняття 13. Представницькі органи влади на території Великого князівства Литовського

План заняття:

1. Представницькі органи влади на території Великого князівства Литовського.
2. Пани - ради у системі влади.
3. Литовські статuti у системі влади.

Навчальна мета: розкрити основні підходи до розуміння історичних форм організації діяльності представницьких органів влади на території Великого князівства Литовського.

Завдання 1. Проаналізуйте хронологію приєднання земель Русі до князівства Литовського (XIII – початок XV ст.).

Завдання 2. Розкрийте роль панів -рад /господарських рад/ напочатку XV ст.

Завдання 3. Охарактеризуйте сутність Литовських статутів та їх роль у системі влади.

Запитання для контролю знань:

35. Яку роль відігравав Великий князь Литовсько-Руської держави, який її очолював ?
36. Яка роль панів-рад у цій державі?
37. Чому створився Сойм замість панів -рад?
38. Чи відігравали “Литовські статuti” роль “шляхетських конституцій”?

Рекомендована література: 1-3.

Семінарське заняття 14. Українські землі в складі Речі Посполитої. Сеймикова активність

План заняття:

1. Українські землі в складі Речі Посполитої.
2. Люблинська унія 1569 р.
3. Сеймикова активність.
4. Посольська ізба у складі Сейму Речі Посполитої.

Навчальна мета: розкрити основні підходи до розуміння історичних форм організації парламенту і парламентаризму на українській землі в складі Речі Посполитої.

Завдання 1. Проаналізуйте Люблинську унію 1569 р.

Завдання 2. Охарактеризуйте функції Сенату і Посольської ізби у складі Сейму Речі Посполитої.

Завдання 3. Визначте організаційну структуру Сейму Речі Посполитої.

Запитання для контролю знань:

39. Що утверджувала Конституція Речі Посполитої, яка увійшла в історію під назвою “Генрікові артикули” ?
40. Які палати входили до складу Сейму Речі Посполитої.

Рекомендована література: 1-3.

Семінарське заняття 15. Перехід України під протекторат російського царя. Козацька Генеральна рада та Гетьманат

План заняття:

1. Перехід України під протекторат російського царя.
2. Козацька Генеральна рада та
3. Роль Гетьманату на території України під протекторатом російського царя.
4. Земський собор у XVI–XVII ст.

Навчальна мета: розкрити основні підходи до розуміння історичних аспектів переходу України під протекторат російської держави.

Завдання 1. Проаналізуйте роль Козацької Генеральної ради у системі влади на Гетьманщині.

Завдання 2. Охарактеризуйте особливості переходу України під протекторат російського царя.

Завдання 3. Розкрийте суттєву відмінність між російським царем і українським гетьманом.

Завдання 3. Розкрийте роль Земського собору у XVI–XVII ст.

Запитання для контролю знань:

41. Роль царя у Земському Соборі.
42. Яка роль Земського Собору 1651 р. в історії українського парламентаризму?

Рекомендована література: 1-3.

Семінарське заняття 16. Владні інституції на українських землях за часів Російської імперії. Державна дума Російської імперії.

План заняття:

1. Владні інституції на українських землях за часів Російської імперії.
2. Державна дума Російської імперії.
3. Основна мета і функції Козацької республіки.
4. Конституція Пилипа Орлика.

Навчальна мета: розкрити основні підходи до розуміння історичних аспектів організації парламентаризму на українських землях за часів Російської імперії.

Завдання 1. Охарактеризуйте організаційну структуру управління на Запорізькій Січі.

Завдання 2. Розкрийте зміст чотирьох скликань Державної думи (1906, 1907, 1907, 1912) в системі державного управління в Російській імперії.

Запитання для контролю знань:

43. Яка мета і функції Козацької республіки у Запорозькій Січі?
44. Яка процедура виборів кошового отамана ?
45. За яких обставин гетьманська влада стала обмеженою?
46. Яка роль останнього гетьмана України Кирила Розумовського (1750 р.)
47. Які базові засади Конституції Пилипа Орлика?
48. Які функції Державної думи Російської імперії? Яку роль в ній відігравала Державна Рада (1905 р.)?

Рекомендована література: 1-3.

Семінарське заняття 17. Традиції українського парламентаризму за часів Австрійської імперії та Австро-Угорського союзу.

План заняття:

1. Традиції українського парламентаризму за часів Австрійської імперії та Австро-Угорського союзу.
2. Перші українські політичні партії.
3. Роль політико-управлінської української еліти у формуванні українських традицій парламентаризму.

Навчальна мета: здатність презентувати результати аналітичного дослідження щодо визначення традицій українського парламентаризму за часів Австрійської імперії та Австро-Угорського союзу.

Завдання 1. Проаналізуйте роль перших українських політичних партій на землях Східної Галичини (кінець XIX ст.).

Завдання 2. Розкрийте роль української політико-управлінської еліти у формуванні українських традицій парламентаризму

Запитання для контролю знань:

49. Яка роль відігравала Русько-Українська Радикальна Партія Івана Франка у формуванні українських традицій парламентаризму?
50. Які існували перші політичні партії в Україні у цей історичний період?

Рекомендована література: 1-3; 10; 13.

Семінарське заняття 18. Центральна Рада та Генеральний Секретаріат

План заняття:

1. Центральна Рада.
2. Генеральний Секретаріат.
3. Універсали Центральної ради.

Навчальна мета: здатність презентувати результати аналітичного дослідження щодо визначення традицій українського парламентаризму за часів Центральної Ради та Генерального Секретаріату.

Завдання 1. Охарактеризуйте роль Центральної Ради у формуванні традицій українського парламентаризму.

Завдання 2. Розкрийте роль і завдання Генерального Секретаріату у Центральній раді.

Завдання 3. Розкрийте зміст I-IV Універсалів Центральної ради та їх вплив на формування традицій українського парламентаризму.

Запитання для контролю знань:

51. Які функції виконувала Центральна Рада у 1917 році?
52. Яка сутність I-IV-го Універсалів Центральної Ради?

Рекомендована література: 1-3.

Семінарське заняття 19. Становлення владних інституцій у державі П.Скоропадського. Відродження УНР. Директорія

План заняття:

1. Становлення владних інституцій у державі П.Скоропадського.
2. Відродження УНР.
3. Директорія.

Навчальна мета: здатність презентувати результати аналітичного дослідження щодо визначення традицій українського парламентаризму за часів становлення владних інституцій у державі П.Скоропадського.

Завдання 1. Охарактеризуйте становлення владних інституцій у державі П.Скоропадського.

Завдання 2. Розкрийте сутність відродження Української Народної Республіки.

Завдання 3. Визначте відмінності між УНР та Директорією.

Запитання для контролю знань:

53. Чому П. Скоропадський змінив назву української держави – з Української Народної Республіки на Українську Державу?
54. Яка роль УНР у становленні незалежності України?

Рекомендована література: 1-3.

Семінарське заняття 20. Вищі органи влади в Україні в 1919–1937 рр.
Верховна Рада УРСР

План заняття:

1. Вищі органи влади в Україні в 1919–1937 рр.
2. Верховна Рада УРСР.
3. Голова Верховної Ради УРСР у демократичному розвитку держави.

Навчальна мета: здатність презентувати результати аналітичного дослідження щодо визначення традицій українського парламентаризму за часів функціонування Верховної Ради УРСР.

Завдання 1. Розкрийте структуру влади в УРСР.

Завдання 2. Охарактеризуйте роль Верховної Ради УРСР у системі влади.

Завдання 3. Визначте особливості діяльності політико-управлінської еліти у вищих органах влади в Україні 1919-1937 рр.

Запитання для контролю знань:

55. Яку роль відігравала політико-управлінська еліта в організації системи влади в Україні?
56. Яка структура Верховної Ради УРСР?

Рекомендована література: 1-3.

Семінарське заняття 21. Проголошення незалежності України

План заняття:

1. Акт про Проголошення незалежності України.
2. Верховна Рада України – вищий орган законодавчої влади в державі
3. Роль парламентарів у системі організації влади в державі.

Навчальна мета: здатність презентувати результати аналітичного дослідження у період проголошення незалежності України.

Завдання 1. Проаналізуйте етапи розвитку незалежності України.

Завдання 2. Охарактеризуйте структуру організації внутрішнього управління Верховною радою України.

Завдання 3. Визначте роль парламентарів у системі організації влади в державі.

Запитання для контролю знань:

57. Які функції виконує Верховна рада України у системі влади?
58. Які функції виконує народний депутат України?

Рекомендована література: 1-6.

Семінарське заняття 22. Політичні реформи в незалежній Україні

План заняття:

1. Політичні реформи в незалежній Україні.
2. Стратегія розвитку України в умовах глобальних змін.
3. Особливості сталого розвитку України в умовах правового режиму воєнного стану.

Навчальна мета: здатність вести дискусію навколо питань політичних реформ в незалежній Україні, зокрема в умовах правового режиму воєнного стану.

Завдання 1. Проаналізуйте Стратегію сталого розвитку України до 2030 р.

Завдання 2. Розкрийте сутність Плану відновлення України у повоєнний період.

Запитання для контролю знань:

59. Яку роль відіграє політико-управлінська еліта у повоєнному відновленні України?
60. Яка роль Верховної Рад України у системі модернізації влади?

Рекомендована література: 1-6; 15-25.

Семінарське заняття 23. Зміна моделей виборчих систем

План заняття:

1. Зміна моделей виборчих систем.
2. Мажоритарна виборча система.
3. Пропорційна виборча система.
4. Змішана виборча система.

Навчальна мета: здатність вести дискусію навколо питань зміни виборчих систем в незалежній Україні.

Завдання 1. Проаналізуйте результати парламентських виборів у незалежній Україні.

Завдання 2. Визначте залежність між результатами парламентських виборів і економічною стабільністю держави.

Завдання 3. Розкрийте вплив особистості Президента України на сталий розвиток держави.

Запитання для контролю знань:

61. Хто виступає основними учасниками виборчого процесу?
62. Навіщо потрібно розвивати виборчий процес?

Рекомендована література: 21-25.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Індивідуальна самостійна робота студента з навчальної дисципліни «Основи парламентаризму» виконується у різних форматах:

ЗАВДАННЯ 1. Проаналізувати модель парламенту однієї з країн ЄС (за вибором студентів) та підготувати презентацію на 5-7 слайдів.

ЗАВДАННЯ 2. Підготувати есе на тему «Історичні та політико-управлінські аспекти формування і розвитку представницьких органів влади на території України»

ЗАВДАННЯ 3. 1) Відвідати Музей Української Революції 1917-1921 (м. Київ, вулиця Володимирська, 57, тел. 044 234 3494 та підготувати інформаційний матеріал; 2) відвідати Музей Гетьманства (м. Київ, вул. Спаська, 16Б, тел. 044) 425 55 49.), підготувати інформаційний матеріал .

ТЕСТ

**з навчальної дисципліни «Основи парламентаризму»
(для проміжного контролю)**

Виберіть одну правильну відповідь і коротко обґрунтуйте її.

1. Традиції українського парламентаризму починаються з утвердженням в Україні:

- а) демократичних інститутів, системи розподілу влади, наявності представництва громадян в органах влади;
- б) наявності прямої демократії, яка передбачає безпосередню участь громадян у прийнятті й реалізації рішень загальнодержавного та місцевого характеру;
- в) народного Віче як загальних зборів міських громадян у IX-XI ст. у давньоруських князівствах, які скликалися для розгляду найважливіших політичних і громадських справ;
- г) першої незалежної держави – Козацької Республіки.

Обґрунтована відповідь _____

2. Чи справедливе твердження, що «джерелом формування влади на Запорізькій Січі був її народ»?:

- а) курінні отамани і військова старшина;
- б) представники від кожного куреня;
- в) усі козаки мали право брати участь у виборчому процесі;
- г) писарі, осавули, судді, курінні отамани.

Обґрунтована відповідь _____

3. Чому Козацька Республіка, створена за часів Б.Хмельницького вважається першою українською незалежною державою?:

- а) кошовий отаман не міг нічого зробити без відома групи радників, до складу якої по життєво входили старійшини – військова старшина;
- б) вся влада не була зосереджена в руках кошового отамана і військової старшини;
- в) вищим органом влади була Козацька Рада;
- г) вищим органом влади була Січова Рада (Коло).

Обґрунтована відповідь _____

4. Чому Старшинська Рада є більш демократичною станово-представницькою установою ніж Генеральна Рада?

Тому, що:

- а) Старшинська Рада відстоювала інтереси панівної козацької верстви;
- б) Старшинська Рада була колективним органом управління Гетьманщиною;
- в) Старшинська Рада була створена пізніше за Генеральну Раду;
- г) до Старшинської Ради залучали полкову старшину, сотників, представників військового товариства і міської інтелігенції, духовенства.

Обґрунтована відповідь _____

5. За яким основним принципом формувалась феодальна монархія – Київська Русь?:

- а) суверенітету васалітету князівств, що входили до її складу;
- б) самостійності земель та властей, які були слабо пов'язані між собою в економічному відношенні;
- в) прямої демократії, що передбачала участь громадян у прийнятті й реалізації рішень загальнодержавного та місцевого характеру;
- г) представницької демократії, що передбачала вибори представників від земель і волостей.

Обґрунтована відповідь _____

6. Чи можна вважати Боярську Думу. що діяла за часів Київської Русі, органом представницької влади?:

- а) так, тому що вона складалась з представників народу і феодальної аристократії;
- б) так, тому що вона складалась з представників феодальної аристократії;
- в) так, тому що без неї не приймалось ні одне рішення;
- г) ні, тому що до її складу не входили всі верстви населення.

Обґрунтована відповідь _____

7. Чому Сейм, створений в Речі Посполитій, у багатьох країнах визнається одним із вищих органів представницької влади?

Тому, що даний представницький орган влади відповідає:

- а) правлячій верстві населення;
- б) правлячій партії;
- в) народній владі;
- г) різним прошаркам суспільства.

Обґрунтована відповідь _____

8. Хто міг брати участь у сеймиках?:

- а) ті, хто були активними громадянами у воєводстві;
- б) ті, хто були визнаними шляхтичами;
- в) ті, хто проживали на території воєводства;
- г) ті, хто вели активну політичну діяльність і мали свідомість української шляхти.

Обґрунтована відповідь _____

9. Чому вважають Конституцію П.Орлика від 05.04.1710 р. першою Конституцією демократичної держави?

Тому, що:

- а) вперше здійснено поділ влади на законодавчу, виконавчу, судову;
- б) вперше розподілені права і обов'язки козаків, міщан і селян;
- в) вперше виконавча влада Гетьмана була обмежена генеральною старшиною;
- г) вперше Гетьман здобув право видавати укази й універсали.

Обґрунтована відповідь _____

10. З чого складається Австрійський рейхстаг за часів Австро-Угорського союзу?:

- а) Палата депутатів і Сейм;
- б) Сейм і Палата Панів;
- в) Палата Панів і Палата депутатів;
- г) Сойм і Сейм.

Обґрунтована відповідь _____

11. Хто входив до складу верхньої палати Австрійського рейхстагу (Палати Панів)?:

- а) старійшина, інтелігенція, верхівка духовенства;
- б) верховні головнокомандувачі;
- в) члени політичних партій;
- г) спадкові члени та по життєві члени, що призначались імператором.

Обґрунтована відповідь _____

12. Хто мав доступ до Палати депутатів (нижньої палати) австрійського парламенту від українського народу?:

- а) відомі вчені, адвокати, громадсько-політичні і церковні діячі;
- б) старшини і отамани;
- в) представники політичних партій;
- г) представники народу.

Обґрунтована відповідь _____

13. Які громадяни Російської імперії брали участь у виборах до земств?

- а) ті, що мали земельну власність;
- б) поміщики, міщани і селяни;
- в) вільні;
- г) землевласники.

Обґрунтована відповідь _____

14. Чому Державна дума Російської імперії є парламентським органом?

Тому, що:

- а) діють прямі вибори;
- б) має вплив на діяльність імператора Росії;
- в) діє право самоврядних областей;
- г) діє дві палати – верхня і нижня.

Обґрунтована відповідь _____

15. У які історичні періоди парламентські установи мали найбільший розвиток?

За часів діяльності:

- а) стародавніх українських держав-міст;
- б) Київської Русі, Козаччини, Української Народної Республіки;
- в) Гетьманщини у складі Російської імперії;
- г) Козацького представництва в Сеймах і Соймах Речі Посполитої.

Обґрунтована відповідь _____

16. На якому рівні державного управління в Козацькій республіці знаходилась Січова Рада?:

відповідь	а	б	в	г
5-й рівень	Кошовий отаман	Січова Рада	Кошовий отаман	Козацька старшина
4-й рівень	Січова Рада	Кошовий отаман	Січова Рада	Січова Рада
3-й рівень	Козацька старшина	Радники кошового отамана	Радники кошового отамана	Кошовий отаман
2-й рівень	Радники кошового отамана	Козацька старшина	Козацька старшина	Радники кошового отамана
1-й рівень	Козаки в куренях	Козаки в куренях	Козаки в куренях	Козаки в куренях

Обґрунтована відповідь _____

17. Яка палата вища в Австрійському рейхстазі?:

- а) Палата панів;

- б) Палата депутатів;
- в) Сейм;
- г) Сойм.

Обґрунтована відповідь _____

18. Яка думка є вірною?:

- а) у зв'язку з тим, що Україна більшість часу своєї історії знаходилась під владою інших держав, український парламентаризм не розвивався;
- б) історичний розвиток України – є розвиток її становлення як парламентської держави;
- в) чим більше розвивається парламентаризм, тим менше проявляються демократичні засади в управлінні державою;
- г) парламентаризм має місце лише за умов створення демократичного устрою держави.

Обґрунтована відповідь _____

19. Який зміст Універсалів, прийнятих в УНР, є правильним ?:

відповіді	а	б	в	г
1-й Універсал	Проголосив автономію України	Проголосив Українську Народну Республіку	Створив Малу Раду	Проголосив Українську Народну Республіку
2-й Універсал	Створив Малу Раду	Проголосив автономію України	Проголосив автономію України	Створив Малу Раду
3-й Універсал	Проголосив Українську Народну Республіку	Проголосив вільну і самостійну Україну	Проголосив Українську Народну Республіку	Проголосив вільну і самостійну Україну
4-й Універсал	Проголосив вільну і самостійну Україну	Створив Малу Раду	Проголосив вільну і самостійну Україну	Проголосив автономію України

Обґрунтована відповідь _____

20. Які верстви населення захищали Конституції УСРР та УРСР?:

відповіді	а	б	в	г
Конституція 1919 р	Пролетаріат	Робітників і селян	Пролетаріат	Робітників і селян
Конституція 1929	Робітників і селян	Пролетаріат	Робітників і селян	Пролетаріат
Конституція 1937	Членів КПРС	Членів КПРС	Трудящих	Трудящих
Конституція 1978	Трудящих	Трудящих	Членів КПРС	Членів КПРС

Обґрунтована відповідь _____

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Прізвище, ім'я здобувача освіти - ____
Освітній рівень – бакалавр
Галузь знань – Публічне управління та адміністрування
Спеціальність – Публічне управління та адміністрування
Освітня програма – Європейські та євроатлантичні управлінські студії
Семестр ІІ
Дата ____
Навчальна дисципліна – Основи парламентаризму

Критерії оцінювання:

- I. Одна категорія - 5 балів.
- II. Одне теоретичне завдання – 10 балів.
- III. Одна задача – 15 балів.
- IV. Одне тестове завдання – 10 балів.

Загальна сума балів за іспит – 40.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

I. Категорії

Дайте визначення терміну «парламентаризм».

II. Теоретичні завдання

Обґрунтуйте критерії, що характеризують демократичні принципи правління.

III. Практичне завдання

Надайте пропозицію з удосконалення діяльності Верховної Ради України на засадах порівняльного аналізу діяльністю парламенту іншої європейської держави.

IV. Тестове завдання (вибір однієї правильної відповіді):

Природа парламентаризму походить від:

- а) взаємодії громадянського суспільства та бізнесу;
- б) народного представництва;
- с) демократичного врядування та самоврядування;
- д) ліберальних традицій розвитку державного управління.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Основні підходи до визначення поняття «парламентаризм».
2. Співвідношення понять «парламентаризм» та «парламент».
3. Види парламентів.
4. Парламентаризм у системі публічного управління.
5. Базові теорії парламентаризму.
6. Науковий апарат дослідження проблем парламентаризму.
7. Вплив суб'єктів публічного управління на розвиток парламентаризму в державі.
8. Наукові засади розвитку вітчизняного парламентаризму.
9. Сучасний стан розвитку парламентаризму в Україні і країнах ЄС.
10. Структура і функції парламенту.
11. Основні елементи парламентаризму.
12. Основні характеристики парламентаризму.
13. Історичні періоди розвитку парламентаризму.
14. Євроінтеграційні процеси в парламентській діяльності в Україні.
15. Роль політичних лідерів у формуванні парламентаризму.
16. Основні принципи парламентаризму.
17. Бікамеральний парламент.
18. Завдання профільних комітетів і спеціальних комісій парламенту.
19. Взаємодія парламентської опозиції й коаліції.
20. Представницькі органи влади у системі публічного управління.
21. Роль парламентаризму в системі публічної влади в кризових умовах (війна, пандемія тощо).

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ

Парламентаризм – форма взаємодії громадянського суспільства і держави, що ґрунтується на визнанні провідної ролі парламенту як загальнонаціонального колегіального представницького органу у системі організації державної влади; особлива система державної влади, заснована на принципах поділу влади, верховенстві закону за провідної ролі парламенту; система організації і функціонування державної влади, характерними ознаками якої є чітке розмежування законодавчих та виконавчих функцій за пріоритетності парламенту, наявності в нього виняткових прерогатив і повноважень; система організації державної влади, яка характеризується вагомою роллю парламенту, передбаченими конституцією можливостями його активного впливу на суспільне життя шляхом виконання демократичних функцій (законодавчої, бюджетної, контролюючої, представницької), процедур та механізмів взаємодії з іншими органами державної

влади; сукупність поглядів, ідей, спрямованих на утвердження пріоритетної ролі парламенту в системі організації державної влади.

Парламент - основний інститут конституційного державного устрою. У системі державних інститутів він існує самостійно, незалежно від інших інститутів, виконує самостійні завдання, які за будь-яких конфігурацій взаємодії та делегування повноважень іншим державним органам не може виконати ніхто, крім нього.

Об'єкт парламентаризму - суспільні відносини, що визначають Україну як демократичну соціальну державу, й система функціонування та інституалізації представницької і законодавчої влади.

Предмет парламентаризму - феномен парламентаризму в історичному, аналітичному, національному аспектах, еволюція теорії парламентаризму, класифікація, структура, функції, тенденції розвитку сучасних парламентів.

Представницька демократія – форма народовладдя, за якої громадяни не беруть безпосередньої участі в управлінні спільнотою і розв'язанні спільних проблем, а до ручають це своїм представникам (делегатам, депутатам), уповноважуючи їх представляти свої інтереси, делегуючи своє право на належну громадянам частку влади, впливаючи через своїх обранців не лише на стан справ у суспільстві, а й на управління державою.

Представницька система спрямована на упорядкування політичних вимог, на їх звільнення від крайнощів, на надання їм більш узагальненого характеру; це найважливіший засіб здійснення народного правління та конкретна форма, яка забезпечує участь народу в реалізації державної влади.

Демократичні цінності – безпосередньо значимі для людини вимоги та ідеали суспільно-політичного життя, які ґрунтуються на принципі народовладдя, що реалізується через безпосередню (пряму) і представницьку (непряму) демократію.

Плебісцитарна демократія – 1) форма народовладдя із сильними авторитарними тенденціями, у рамках якої лідер режиму використовує схвалення мас як основний засіб легітимації своїх політичних рішень; 2) політико-правова теорія, за якою умови існування високорозвиненого індустріального суспільства

вимагають концентрації всієї політичної й адміністративної влади в руках динамічного загальнонаціонального лідера («сильного» президента) і підвладного йому високопрофесійного бюрократичного апарату.

Віче – загальні збори громадян міст Київської Русі для розгляду громадських справ. Віче відоме вже в добу племінного устрою як вияв народоправного ладу.

Пани-Рада (Господарська рада) – дорадчий орган, до якого входили найбільш могутні і впливові васали Великого князя: удільні та інші князі, бояри, церковні ієрархи та ін.

Сойм – двопалатний представницький орган, який складався із двох кіл (палат). Перше коло (нижня палата) – лицарське, по два шляхетні депутати з повіту; друге коло (верхня палата) – Пани-Рада.

Сеймики – основний орган шляхетського самоврядування. До компетенції сеймиків входили такі питання, як вибори на місцеві уряди, вибори послів на сейми, складання інструкцій послам на сейми, розв’язання місцевих господарських питань.

Директорія УНР – найвищий орган державної влади відродженої Української Народної Республіки. Колегіальний орган, який діяв із 14 листопада 1918 р. по 10 листопада 1920 р.

Законотворча діяльність – це діяльність, що здійснюється відповідним визначеним суб’єктом щодо таких видів діяльності: 1) планування, розроблення та прийняття (видання) законів; розроблення проєктів законодавчих актів; прийняття (видання) законодавчих актів; ведення обліку законодавчих актів; здійснення правового моніторингу.

Парламентські процедури – це встановлений нормами права порядок розгляду і прийняття рішень у парламенті.

Регламент Верховної Ради України – це єдиний процесуальний нормативно-правовий акт, що встановлює порядок діяльності українського парламенту, має силу закону, особливий порядок прийняття, зміни і скасування.

Політичне лідерство – це управлінський статус, соціальна позиція, керівна посада, пов’язана з виконанням владних повноважень і прийняттям владних рішень.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Основи вітчизняного парламентаризму: підруч. для студ. вищ. навч. закл. : у 2 т. / за заг. ред. В. А. Гошовської ; уклад. : Н. Б. Ларіна та ін. – К. : НАДУ, 2011. Т. 1. 408 с.
2. Гошовська В. А. Парламентаризм : підручник / В. А. Гошовська [та ін.]. Київ : НАДУ, 2016. 672 с.
3. Парламентаризм: підручник. 2-ге вид., допов. й розшир. / В. А. Гошовська [та ін.]; за ред. В.А. Гошовської. Київ : НАДУ, 2019. 704 с.
4. Парламентаризм як особлива система публічного управління : навч. посіб. / В. А. Гошовська, Л. І. Даниленко, І. Д. Дудко та ін. ; за заг. ред. В. А. Гошовської. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2023. 239 с.
5. Парламентаризм та парламентська діяльність: словник-довідник / уклад. В.А. Гошовська, Н.Г. Протасова, М.М. Газізов, та ін.; за заг. ред. д. політ.н., проф. В.А. Гошовської. – К. : НАДУ, 2012. 228 с.
6. Даниленко Л.І. Універсальні цінності вітчизняного парламентаризму. Парламентаризм як особлива система публічного управління : навч. посіб. / В. А. Гошовська, Л. І. Даниленко, І. Д. Дудко та ін. ; за заг. ред. В. А. Гошовської. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2023. 239 с., С. 174 – 185.
7. Даниленко Л.І. Традиції і цінності парламентаризму в умовах сучасних змін. Парламентаризм: підручник. 3-ге вид., допов. й розшир. / В. А. Гошовська та ін. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2024. 592 с., С. 123-133. <https://ipacs.knu.ua/pages/dop/333/files/a58a3585-0732-4874-93a3-dbe715c6a920.pdf>
8. Гошовська В.А. Парламентаризм як особлива система публічного управління. Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього: монографія /авт. кол. Л. Г. Комаха, І. В. Алексеєнко, В. А. Гошовська та ін.; за заг. ред. Л. Г. Комахи, І. В. Алексеєнко. К.: ВПЦ "Київський університет", 2022. 976 с., С. 11-57. <https://ir.library.knu.ua/knurepo/handle/123456789/301>
9. Гошовська В.А., Пашко Л.А., Даниленко Л.І. Посилення інституційної спроможності Верховної Ради України як умова подолання кризи вітчизняного парламентаризму : Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. 2019. Вип. 1. С. 31-42.
10. Елітознавство : підручник / кол. автор.; за ред. В. А. Гошовської, Л. Г. Комахи. 2-е видання, перероблене та доповнене. Київ: Вид-во «Центр учбової літератури», 2022. 220 с.
11. Даниленко Л.І. Моральна відповідальність - критерій оцінки якості діяльності представницьких органів влади. Наукові перспективи: журнал. 2023. № 6(36) 2023. С.93-105. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/5273> .
12. Представницька влада у державотворчому процесі України: монографія /В.А.Гошовська, В.С.Куйбіда [та ін.]. К. : НАДУ, 2018. 320 с.
13. Даниленко Л.І. Традиції і цінності парламентаризму в умовах глобальних змін. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державне управління. Том 18 № 2 (2023) С. 25-30. <https://gov.bulletin.knu.ua/article/view/1609/1307>

14. Сичова В.В., Даниленко Л.І. Трансформація суб'єктності парламентської опозиції в системі державного управління в Україні. Національні інтереси України: науково-практичний журнал. 2025. № 11(16) 2025. 1632 с., С. 1351-1366.
https://fileview.ukr.net/?url=https%3A%2F%2Fmail.ukr.net%2Fapi%2Fpublic%2Ffile_view%2Flist%3Ftoken%3DHuSEocDLDCFF4ZdjugY-nf10qS4PEYqirK3jHCRCClj5KJjU-yqz5yp456IGFVV0YtViy6FRUKMabCOo5XRnQGd99PZRS-s%3AqurgKEn-qO7dUSur%26r%3D1763084122392&default_mode=view&lang=ru&mlid=0#start=0
15. Даниленко Л.І., Гошовська В.А. Інноваційна парламентська діяльність: особливості реалізації в сучасній Україні. Національні інтереси України. №5 (50). 2024 С. 619 – 627.
<http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/17687/17748>
16. Даниленко Л.І., Аліксійчук О.В. Український парламент і парламентаризм: політико-правовий аспект. Наукові перспективи. № 10(40). 2023. С. 90-100. <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/7029/7069> DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-10\(40\)-90-100](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-10(40)-90-100)
17. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
18. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України. URL: https://taxlink.ua/ua/normative_acts/zakon-ukraini-pro-reglament-verhovnoi-radi-ukraini
19. Про статус народного депутата України: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12#Text>
20. Про політичні партії в Україні: Закон України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T012365>
21. Виборчий Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
22. Стратегія сталого розвитку України до 2030 р. (проект). URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications>
23. План відновлення України. URL: <https://recovery.gov.ua>
24. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
25. Офіційний веб-портал Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua>

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

ГОШОВСЬКА Валентина Андріївна, д-р політичних наук, професор,
завідувач кафедри парламентаризму ННІ публічного управління та державної
служби КНУ імені Тараса Шевченка

ДАНИЛЕНКО Лідія Іванівна, д-р педагогічних наук, професор, професор
кафедри парламентаризму ННІ публічного управління та державної служби
КНУ імені Тараса Шевченка

Навчально -методичний комплекс дисципліни
для здобувачів вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та
адміністрування»

Ступінь вищої освіти - «Бакалавр»

Освітньо-професійна програма-

«Європейські та євроатлантичні управлінські студії
(денна форма навчання)